

Drab Hæsum og døds vold ved barnedåb i Volstrup

Poul Christensen skrev for år tilbage et par artikler til Lokalthistorisk Forenings medlemsblad "Hanan". Artiklerne handlede om et mord begået i Hæsum 1616 og om et voldeligt slagsmål ved en barnedåb i Volstrup 1667. Motiverne til voldshandlingerne kan være svære at klarlægge, men i begge tilfælde er gamle skærmydsler brudt ud i lys lue, nok godt hjulpet på vej af kraftig indtagelse af spiritus.

Drab i Hæsum.

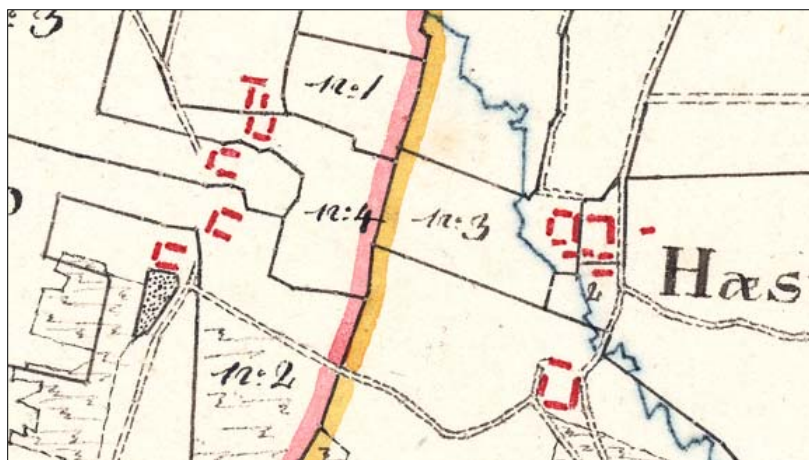
Skrevet 1996 af Poul Christensen

Retsbevidsthed er et begreb, som man af og til har oppe at vende. Dermed menes vores vurdering af lov-overtrædelser. Hvor lang en straf bør der idømmes for en bestemt forbrydelse? Hvad kan vi tolerere? Hvor stor en straf skal man have for at smugle en flaske snaps ind i landet? Er skattesnyd en forbrydelse eller en heltegerning? osv. osv.

Retsbevidstheden ændrer sig hen ad vejen. Simpelt tyveri er i dag tilsyneladende ret langt nede på listen over grove forbrydelser, mens mord og drab hører til øverst på skalaen. Sådan har det ikke altid været. Tyveri var i ældre tider en meget slem ting, idet man ved at stjæle fra andre påførte disse et tab, som kunne medføre nød, elendighed og sult.

Et drab var nok uigenkaldeligt, selvom det var begået i ophidselse, men samtidig skulle der jo to til at slå, og undskyldelige omstændigheder kunne man jo altid finde. Hertil kom, at der vel nok kunne findes en måde at komme videre med livet på, selvom en familiefar var blevet slået ihjel. Konen kunne jo gifte sig igen. Tyveri kunne koste livet.

Drab nåede som regel til landstinget, hvorfor vi i dag kan følge hvorledes det gik til blandt to naboer i året 1616.

Kort over Estrup og Hæsum 1816

I Hæsum boede Anders Poulsen i en dobbeltgård, som han delte med en anden. I Estrup delte Jens Thorsen en gård med Anders Nielsen. Begge ejendomme var store gårde, som svarede ret stor afgift i landgilde hvert år til kronen, der ejede dem begge på det tidspunkt. Med til historien hører også, at Anders Nielsen og Anders Poulsen var svogre, idet Anders Nielsen var gift med Maren, der var søster til Anders Poulsen i Hæsum.

Midt i juli måned kom en mand i Hæsum ud af sin dør og så at Anders Nielsen stod ved den østre ende af Anders Poulsens stuehus. I den ene hånd havde han nogle sten, og i den anden et sværd, som han stod og slog om sig med, samtidig med at han kaldte sin svoger for både en tyv og en skælm. Begge dele var på den tid meget grove injurier. Anders Poulsen måtte til sidst ud af huset og bad svogeren gå hjem, han ville have fred i sin egen gård. Men Anders Nielsen var nu så ophidset og vred, at han med sit sværd trængte ind på sin navnebror og ville have denne til at forsvare sig.

Anders Poulsen tog så et ålejern ned fra stråtaget og stødte fra sig, så han et par gange ramte den hidsige svoger i brystet, idet han samtidig søgte tilbage til sit hus for at komme inden døre. Det udnyttede den vrede svoger og ville hugge Anders Poulsen ned, hvilket fik denne til at støde godt fra sig med sit ålejern, hvorved han ramte den hidsige Estrupborger under hagen, så han faldt omkuld og ikke længere var i stand til at rejse sig. Død var han.

Jens Thorsen, der delte gård med den dræbte, kunne supplere historien med at fortælle, at den aften, hvor den ulykkelige begivenhed fandt sted, da havde Anders Nielsen været sammen med alle de andre mænd i Estrup hos Jens Kjærgård, og man havde da sat 4 kander øl til livs. Anders Nielsen var gået hjem først, og da Jens Thorsen kom hjem til deres fælles gård, kunne han ovre fra Hæsum siden høre, at der var en slem bulder. Maren, der havde en ægtefælle og en bror involveret i bulderet, sagde: ”Kommer de sammen, da slår Anders hans hals sønder”. Selv var hun bange for at løbe over for at få dem skilt ad: ”Jeg tør ikke gå der over. Kommer han til mig, da slår han mig ”alle” død.”

Den dræbte var søn af præsten i Hornum, hr. Niels Eskesen, og denne gav naturligvis på familiens vegne ”last og klage” over sønnens drabsmand. Han havde også sin version af sagsforløbet, og det bærer hans fremstilling præg af, men han havde jo heller ikke været til stede den pågældende aften. Ifølge den gode hr. Niels skulle sønnen have taget et af børnene på armen og være gået over til svogeren i Hæsum for at brokke sig over sin kone for den ”forthrøde og harm” hun gjorde ham. Som hendes bror måtte Anders Poulsen jo være den man burde henvende sig til mente Anders Nielsen åbenbart. Efter en fredelig tår øl hos svogeren, hvor man har talt fredeligt om sagerne, skulle han være gået ud i gården, hvor han så efterfølgende var blevet slået ihjel.

Præsten mente at sønnen havde fået så mange slag og sår på koppen, at Anders Poulsen umuligt kunne have forårsaget sønnens død alene og med et ålejern. Der måtte have været flere om drabet.

Niels Eskesens indlæg ved landsretten virker ikke særligt troværdigt, og hans indlæg er lutter formeninger. At Anders Nielsen måske har haft vrøvl med konen og så har villet snakke med hendes bror om det kan være. Man siger jo at der står en kvinde bag alt, men at han har været uskyldigt offer for en sammensværgelse lyder nok så utroværdig, og præsten var jo også den forurettede fader til den dræbte.

Et tredje vidne var en mand fra Ersted, der kunne berette, at den pågældende aften var han på besøg i Anders Poulsens hjem, og mens han sad nok så hyggeligt ved bordet, kom Anders Nielsen ind med sværd ved siden, satte sig for bordenden og gav sig i trætte med svogeren, så denne til sidst rejste sig og gik til stuedøren, idet han beklagede sig over, at han ikke kunne få fred for Anders Nielsen i sit eget hus. Da Anders Nielsen således blev vist døren for sin adfærd, havde han i gården udæsket svogeren.

Set på afstand, ser det ud til, at Anders Nielsen har været den der provokerede den sag, der for ham selv fik det ulykkelige forløb. Ved sin truende adfærd med sværdet har svogeren måtte gribe til selvforsvar med det der var nærmest ved hånden, det ålejern som havde hentet ham mangan god ål i Guldbækken. Endelig må vi ikke se bort fra, at den pågældende aften havde alle gårdmændene i Estrup siddet hos Jens Kærgård og fået en del gammeløl indenfor vesten, hvilket kan have fjernet hæmningerne hos Anders Nielsen, men samtidig også gjort at hans evner til at føre sværdet blev forringet. Sandemændene svor Anders Poulsen manddød og til sin fred, men enden på historien kender vi ikke, måske kunne Anders klare sig med at betale bod til sin søster. Anders Poulsen har i hvert fald klaret sig igennem på den ene eller den anden måde, for vi ved han levede mange år endnu.

En dramatisk barnedåb

Skrevet 1987 af Poul Christensen

Døbefonden i Øster Hornum Kirke

Søndag den 14. juli i det Herrens År 1667 efter vor Frelse var der Barnedåb i Øster Hornum Kirke, hvor Laurs Lauritsen og hans Kone Mette Christensen fra Volstrup havde Barn i Kirke.

Hvad Køn Barnet havde ved vi ikke, for Kirkebøgerne fra den Tid eksisterer ikke mere, hvis der da overhovedet blev ført Kirkebog i Øster Hornum Præstegaard på den tid. Men selve Barnedåben er også kun den ydre Ramme for det, der her skal berettes.

Dagen sluttede på en ret så dramatisk måde, som ingen drømte om, da præsten, hr. Joen Jensøn, forrettede sin embedspligt i kirken.

Kort over Volstrup 1816

Efter barnedåben var der efter tidens skik inviteret til barselsgilde hjemme på gården i Volstrup, hvortil var buden naboer, venner og familie, samt præst og degn, så det var et stort selskab, der samledes i et par stuer hos Laust og Mette for at fejre begivenheden. Laust gik til og fra imellem de to stuer for at snakke med gæsterne og sørge for at alle fik nok at spise og drikke, mens Mette sikkert er kravlet i seng igen, som skik var. Herfra kunne hun så dirigere pigerne i køkkenet.

Snakken er gået livligt, alle kendte alle, mange var også beslægtede. Præsten havde også svogerskab imellem de tilstedeværende. Han var selv bonde blandt bønder, men havde naturligt fået plads ved bordenden i storstuen.

Degnen sad i den anden ende. Jacob Christensen hed han, men blev til dagligt kaldt Jacob Degn. Han hørte ikke til blandt storbønderne, men boede i et lille usselt gammelt gadehus på kun fem bindinger i Øster Hornum, med plads til et par får og en ko. Ydermere måtte han dele huset med et par medlogerende.

En stump jord har han så haft til at supplere sin beskedne løn med. Det var åbenbart denne beskedne jordlod, som udløste tragedien.

Jacob Degn har taget godt fat ved bordet, såvel af mad som af drikke. Den slags måltider kunne næsten betragtes som en del af hans løn. Efterhånden som måltidet skred frem er han blevet meget talende og har så begyndt at ævles med sin sidemand ved bordet, Niels Sørensen, ligeledes gårdmand i Volstrup. Striden

gik på, at Niels Sørensen skulle være skyld i at Jacob Degn havde lidt skade på sit korn, det lidt han havde. En almindelig foreteelse i hine tider, hvor indhegning ikke altid var den bedste, og naboens dyr derfor let kunne komme til at ødelægge en kornavl.

En overgang havde der været tilløb til håndgemæng, men de øvrige gæster havde da fået dem skilt ad, så nu sad man blot og mundhuggedes. Jacob havde sin kniv fremme, som han af og til ”hvingede” over sit hoved, sommetider stak ind under sin flaske, men ellers for det meste holdt i sin venstre hånd, så den vendte den skarpe ende ind imod ham selv. Alt hvad der her er berettet er vidnefast og berettet senere af de tilstedeværende. Resten ligger hen i tåge.

Ved måltidets slutning, men før præsten skulle slutte det, rejste Jacob Degn sig og gik udenfor, og lidt efter kom en af kvinderne farende ind og kaldte på præsten, for at han skulle komme ud til degnen, som lå udenfor med et grimt sår. Hr. Joen skyndte sig ud og så da Jacob lå på jorden, hårdt såret. Degnen sagde selv, at han var så hårdt ramt, at han vidste han skulle dø, hvorfor han bad præsten om sine synders forladelse. Det gjorde præsten straks, og gav derpå besked om, at få Jacob lagt i en seng og at man sendte bud efter en bartskeer, samt degnens kone. Selv sprang han i sin vogn for at hente brød og vin, så han kunne berette sin medtjener inden han døde, og imens havde man i Volstrup fået degnen lagt i en vogn og kørt hjem til hans eget hus. Her kom præsten til og gav ham nadverens sakramente, og besøgte ham så igen om aftenen.

Ved de tre begivenheder spurgte præsten hver gang Jacob Degn, hvorledes han dog var blevet så slemt såret, og hver gang svarede Jacob, at det var Niels Sørensen, som havde givet ham banesåret, mens de sad ved bordet i stuen.

Hvorledes det skulle være gået så slemt til, når Jacob hele tiden sad med kniven i sin egen hånd, kan hverken han selv eller andre af de tilstedeværende give nogen forklaring på. Niels Sørensen benægter skarpt, at han på noget tidspunkt skulle have haft fat om degnens kniv, og heller ingen af de andre i selskabet har tilsyneladende bemærket noget.

Mens præsten var på vej hjem har nogle af de tilstedeværende dog udspurgt degnen, som overfor dem skulle have indrømmet, at han selv var kommet til at stikke sig i brystet. Og det var ikke hvem som helst, der kunne komme med dette udsagn. Det var Niels Kras fra Molbjerg, Peder Winther fra Nyttén og Poul Ibsen i Fløe, som kunne støtte Niels Sørensen med deres udtalelser. Man kan så undre sig over, at degnen overfor sin præst på dødslejet holdt fast i sin forklaring.

For Jacob Degn overlevede ikke. Hjemme på bordet i hans egen stue kunne ligsynsmændene konstatere, at han var stukket ”tre fingres bredt neden for hans venstre patte, imellem tvende hans sideben, som de syntes at være gjort med en kniff, og det at være hans banesår”. Degnens søn, Christen i Sebbesund, rejste sagen på herredstinget, hvor han gav læst og klage på faderens vegne, ”som disvehr skulle vehre drebt og død bleven...”. Og det medførte så en lang række af vidneudsagn, som blev sendt til Landstinget i Viborg, så dommerne kunne tage stilling til sagen. Derfor kan historien nu fortælles her.

Som sagen stod med de fremlagte vidnesbyrd, kunne der ikke rejses anklage mod Niels Sørensen, og vi kan da også se, at han endnu 20 år efter stadig er gårdmand i Volstrup.